

Horyzonty Polityki
2025, Vol. 16, N° 57

Edytorial: *Współczesna res publica*

Wybrany temat przewodni 16. numeru (57) „Horyzontów Polityki” – *Współczesna res publica* – stanowi ramę interpretacyjną dla zróżnicowanego zbioru tekstów podejmujących refleksję nad kondycją, granicami oraz mechanizmami funkcjonowania wspólnoty politycznej. Autorzy zgromadzeni w niniejszym tomie analizują wspólnotę wielowymiarowo: od jej filozoficznych fundamentów, poprzez instytucjonalne i behawioralne uwarunkowania procesu decyzyjnego, aż po wyzwania wynikające z transformacji technologicznej, zmieniającego się układu sił w polityce międzynarodowej oraz modeli przywództwa.

Punktem wyjścia dla tej refleksji jest diagnoza współczesnych napięć wpisanych w funkcjonowanie demokracji liberalnej. Początek XXI w. dawał nadzieję, że demokracja jako konstrukcja społeczno-polityczna jest niezagrożona, i nadzieję tę opierano na przekonaniu, że doświadczenia XX wieku zamknęły drogę autorytaryzmom. Ostatnie lata podważyły jednak tę pewność. Coraz częściej obserwowany jest powrót narracji polaryzujących, co powiększa kryzys w instytucjach publicznych. Zjawiska te nie dają się wyjaśnić wyłącznie poprzez odwołanie do populizmu, lecz wskazują na głębsze problemy strukturalne współczesnych systemów demokratycznych.

W centrum tej diagnozy znajduje się kwestia narastającego dystansu między elitami politycznymi a obywatelami. Procedury demokratyczne bywają w tym kontekście postrzegane jako formalne potwierdzenie decyzji zapadających poza sferą jawnej deliberacji, co sprzyja tezom o stopniowej oligarchizacji demokracji. Równolegle formułowane są jednak stanowiska przeciwstawne, wskazujące na ryzyko demagogizacji procesu decyzyjnego i postulujące wzmocnienie roli elit jako warunku stabilności systemu. Spory te aktualizują

klasyczne dylematy teorii polityki: relację między demokracją a autorytetem, napięcie między *vox populi* a kompetencją rządzących oraz problem normatywnych związków demokracji z etyką życia publicznego.

Na tym tle szczególnego znaczenia nabierają teksty poświęcone ideowym i historycznym podstawom *res publica*. Analizy myśli Jeana-Jacques'a Rousseau, przemian tożsamości cywilizacji europejskiej oraz polskiej tradycji konstytucyjnej XX wieku ukazują, że współczesne formy wspólnoty politycznej są głęboko zakorzenione w długotrwałych procesach kulturowych i instytucjonalnych. Uzupełniają je refleksje nad prawnonaturalnym decyzyzmem oraz dekonstrukcje mitów politycznych, które unaoczniają kruchość fundamentów ładu politycznego w sytuacjach granicznych.

Istotnym wymiarem numeru są również analizy dotyczące skuteczności działania państwa i polityk publicznych. Teksty poświęcone podejściu behawioralnemu, mechanizmom *evidence-based policy*, polityce fiskalnej oraz zarządzaniu kryzysowemu stawiają pytanie o granice technokratycznej racjonalizacji władzy i jej relację z autonomią obywateli. Zagadnienia ładu strategicznego, informacji publicznej oraz polityk sektorowych – od mieszkalnictwa po ochronę zdrowia – ukazują praktyczny wymiar legitymizacji decyzji publicznych.

Numer dopełniają analizy wyzwań XXI wieku związanych z transformacją cyfrową i geopolityką. Problemy deplatformingu, wpływu technologii na łańcuchy dostaw, migracji, bezpieczeństwa oraz przemian systemów politycznych poza Europą wskazują, że współczesna *res publica* funkcjonuje w warunkach narastającej współzależności i niepewności.

Mamy nadzieję, że niniejszy tom stanie się nie tylko przeglądem aktualnych badań, lecz także zaproszeniem do pogłębionej refleksji nad tym, czym jest dziś dobro wspólne: czy stanowi ono sumę indywidualnych preferencji, efekt sprawnego zarządzania kapitałem ludzkim, czy raczej wspólnotę wartości i pamięci historycznej w zmieniającym się porządku politycznym.

Anna Teresa Budzanowska
redaktor tematyczny numeru